

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА**

**Факультет гідрометеорології і екології
Кафедра екології та охорони довкілля**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

« 01 » вересня 2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: Е Природничі науки, математика, та статистика

Спеціальність: Е2 Екологія

Освітньо-професійна програма: Екологія та охорона навколишнього середовища

ОНУ
2026

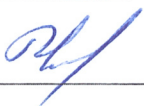
Робоча програма виробничої практики. Одеса: ОНУ, 2026. – 13 с.

Розробники: Чугай А.В., д.т.н., професор, завідувач кафедри екології та охорони довкілля; Сафранов Т.А., д.г.-м.н., професор кафедри екології та охорони довкілля

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології та охорони довкілля

Протокол № 1 від «24» серпня 2026 р.

Завідувач кафедри

Ангеліна ЧУГАЙ
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП
«Екологія та охорона
навколишнього середовища»

Тамерлан САФРАНОВ
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФГМіЕ

Протокол № 1 від «26» серпня 2026 р.

Голова НМК

Ангеліна ЧУГАЙ
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від «__» ____ 202__ р.

Завідувач кафедри
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від «__» ____ 20 __ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 6/6 годин – 180/180	Галузь знань <u>Е Природничі науки,</u> <u>математика, та</u> <u>статистика</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>Е2 Екологія</u> (код і назва) Освітньо-професійна програма <u>Екологія та охорона</u> <u>навколишнього середовища</u> (назва) Рівень вищої освіти <u>Другий (магістерський)</u>	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	2-й
		Лекції	
		-	-
		Практичні, семінарські	
		-	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		180 год.	180 год.
		Форма підсумкового контролю: залік/залік	

2. Мета та завдання виробничої практики

Виробнича практика магістрів зі спеціальності Е2 Екологія ОПП «Екологія та охорона навколишнього середовища» проводиться у III семестрі тривалістю 4 тижні – 180 год.

Виробнича практика проводиться на базі Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та його підрозділів, в підрозділах Державної служби України з надзвичайних ситуацій, науково-дослідницьких установах різного відомчого підпорядкування, які займаються проблемами охорони навколишнього середовища, науково-дослідницьких інститутах.

Метою виробничої практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, ознайомлення з новими методами наукових досліджень стану довкілля, набуття виробничих навиків зі спеціальності, збирання і аналіз необхідних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи магістра, набуття здобувачами освіти професійних навичок та вмінь для прийняття відповідних рішень під час подальшої наукової роботи, адаптування випускників у трудовому колективі.

Завданнями виробничої практики є: знайомство зі структурою, основними напрямками діяльності та системою екологічного управління підприємства (установи чи організації); дослідження основних видів впливу

діяльності об'єкта на компоненти довкілля; участь у проведенні польових досліджень (за наявності відповідних умов); аналіз природоохоронних заходів, що здійснюються на підприємстві, та оцінка їх ефективності; визначення основних екологічних проблем об'єкта дослідження та розробка заходів щодо зменшення негативного впливу на довкілля.

Під час проходження виробничої практики у майбутніх фахівців мають бути сформовані елементи таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК07. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК04. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.

СК05. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК06. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

СК08. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

СК09. Здатність самостійно розробляти екологічні проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

Додаткові спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК12. Здатність до здійснення просвітницької діяльності в системі екологічної освіти, формування екологічної компетентності шляхом екологізації всієї системи вищої освіти України.

СК14. Здатність вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

СК15. Здатність оцінювати, прогнозувати непередбачувані екологічні ситуації, розробляти оптимальні шляхи їх упередження та виявляти ризики, пов'язані з виробничою діяльністю.

Програмні результати навчання:

ПР02. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПР05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПР07. Уміти спілкуватися іноземною мовою в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах діяльності.

ПР08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

ПР09. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПР16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

ПР19. Уміти самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами.

Додаткові програмні результати навчання:

ПР24. Вміти інтегрувати й ефективно застосовувати знання з ГІС, моделювання і прогнозування стану довкілля, оцінки ризиків внаслідок виробничої діяльності.

Після проходження виробничої практики здобувачі повинні:

знати:

- основні положення техніки безпеки та охорони праці на відповідних базах практики,
- структуру підрозділів виробничої/наукової організації,
- основні напрями наукових досліджень галузі природоохоронної діяльності;

вміти:

- застосовувати базові екологічні знання при виконанні моніторингу різних компонентів навколишнього природного середовища;
- виконувати екологічні розрахунки і узагальнення для відповідних галузей природокористування;
- використовувати нормативну літературу в практичній діяльності;
- знаходити та обґрунтовувати шляхи щодо охорони і збереження природних ресурсів;

бути здатними:

- застосовувати теоретичні знання для аналізу реальних екологічних ситуацій;
- працювати з екологічною документацією та даними моніторингу;
- оцінювати вплив господарської діяльності на довкілля;
- розробляти практичні природоохоронні заходи.

Опанування цієї виробничої практики забезпечує набуття здобувачами навичок і компетентностей, спрямованих на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, що проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 та визначені Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, зокрема:

Ціль 6: забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;

Ціль 7: забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

Ціль 11: забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

Ціль 12: забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;

Ціль 13: вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;

Ціль 14: збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;

Ціль 15: захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття.

Здобувачі освіти проходять виробничу практику на базі наступних установ та підприємств :

- Гідрометцентр Чорного та Азовського морів;
- Інженерно-технологічний інститут «Біотехніка» НААН України;
- Департамент екології та природних ресурсів Одеської ОДА;
- ТОВ «Науково-виробниче підприємство “Укрекопроект”»;
- Департамент екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради;
- Державна екологічна інспекція Північно-західного регіону Чорного моря;
- ТОВ «Науково-виробниче підприємство “Екоресурс”».

За бажанням здобувачі можуть самі запропонувати бази для проходження виробничої практики.

3. Організація практики

Місце проходження виробничої практики здобувач освіти може узгоджуватися з науковим керівником згідно тематики кваліфікаційної роботи магістра.

Загальне керівництво виробничою практикою здійснюється відповідальним по кафедрі керівником практики. Перед проходженням практики проводиться попередній інструктаж з охорони праці зі здобувачами освіти.

На інструктажі детально пояснюються обов'язки здобувачів, необхідність суворого виконання на базі практик правил охорони праці і протипожежної безпеки. У процесі проходження практики студент повинен ознайомитися з питаннями, які розкривають важливість та зміст охорони праці на базі практики. Забороняється допуск до роботи магістрантів-практикантів, які не пройшли первинного інструктажу на робочому місці з охорони праці по всім видам робіт і без забезпечення їх необхідними за характером робіт спецодягом.

На інструктажі також видаються:

- індивідуальні щоденники проходження виробничої практики,

пояснюються вимоги щодо їх складання;

- програма виробничої практики та необхідна методична література;
- пояснюються вимоги щодо оформлення звіту з виробничої практики, термін здачі звітів на кафедру для перевірки.

Під час проходження виробничої практики здобувач освіти повинен дотримуватись встановленого розпорядку робочого дня на базах практик. Також здобувач повинен виконувати усі види робіт згідно календарного плану, розробленого керівником відповідної бази проходження практики; ретельно вести щоденник практики.

4. Структура виробничої практики

Перед початком проходження виробничої практики здобувач освіти складає календарний план разом з керівником практики від організації. Основні вимоги до календарного плану:

1 тиждень – вивчення основ охорони праці, структури наукових підрозділів організації та напрямів природоохоронної діяльності;

2 тиждень – вивчення законодавчих, методичних і нормативних документів, на основі яких здійснюється природоохоронна діяльність на підприємстві (організації);

3 тиждень – участь у практичній діяльності, розробці та науковому обґрунтуванні заходів природоохоронної діяльності;

4 тиждень – складання та оформлення звіту з виробничої практики.

Етап проходження практики	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Вивчення основ охорони праці, структури наукових підрозділів організації та напрямів природоохоронної діяльності	45 год.	45 год.
вивчення законодавчих, методичних і нормативних документів, на основі яких здійснюється природоохоронна діяльність на підприємстві (організації)	45 год.	45 год.
Участь у практичній діяльності, розробці та науковому обґрунтуванні заходів природоохоронної діяльності	45 год.	45 год.
Складання та оформлення звіту з виробничої практики	45 год.	45 год.
РАЗОМ	180	180

5. Методичні рекомендації

Виробнича практика базується на знаннях та практичних навичках, отриманих з дисциплін загального циклу, а також циклу фахових дисциплін (за стандартом, професійним стандартом, програмою), які викладаються для ОПП «Екологія та охорона навколишнього середовища».

Специфіка даної практики полягає в формуванні практичних навичок науково-дослідної роботи.

Під час проходження виробничої практики здобувач освіти повинен ознайомитися з основними законодавчими, методичними та нормативними документами в діяльності бази практики; вивчити основи охорони праці, ознайомитися зі структурою наукових підрозділів організації та напрямів природоохоронної діяльності, приймати активну участь у їх роботі.

6. Форми і методи контролю

Загальне керівництво виробничою практикою здійснюється відповідальним по кафедрі керівником практики. Перед проходженням практики проводиться попередній інструктаж зі здобувачами освіти.

Під час проходження виробничої практики студент повинен дотримуватись встановленого розпорядку робочого дня на базах практик. Магістр повинен виконувати усі види робіт згідно календарного плану, розробленого керівником практики від наукової організації; ретельно вести щоденник практики.

Звіт оформлюється згідно з правилами ДСТУ та захищається.

Формою підсумкового контролю проходження виробничої практики є диференційований залік. Під час проходження виробничої практики кожен здобувач зобов'язаний сумлінно виконувати всі вимоги програми, дотримуватись встановленого розпорядку дня на базі практики, виконувати всі види робіт відповідно до календарного плану, затвердженого керівником практики від підприємства. Здобувачам освіти, які не виконали програму практики з поважних причин, може бути надано право на її повторне проходження.

Захист результатів проходження виробничої практики відбувається за умови отримання позитивної оцінки керівника практики від підприємства та надання підготовленого звіту з проходження виробничої практики.

Політика щодо дедайннів та перескладання: Здобувачам освіти, які не виконали програму практики з поважних причин, може бути надано право на її повторне проходження за дозволом деканату.

Політика щодо академічної доброчесності: під час опанування навчальної дисципліни категорично не припускаються будь-які види порушень академічної доброчесності з боку як здобувачів вищої освіти, так й викладача. У разі виявлення та фіксації будь-якого виду порушення академічної доброчесності, до порушника будуть застосовані санкції, передбачені Законом України «Про академічну доброчесність» та

внутрішніми нормативними документами Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Політика щодо використання штучного інтелекту: в ході опанування цієї навчальної дисципліни забороняється оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної та навчальної діяльності, якщо це не дозволено умовами навчального завдання, а сам цей факт не зазначено в навчальному завданні чи супровідних матеріалах до нього. Під час проходження підсумкового оцінювання використання ресурсів штучного інтелекту забороняється.

7. Вимоги до звіту

Після проходження виробничої практики за матеріалами виконаних робіт здобувач освіти складає звіт, який повинен бути оформлений з урахуванням державних стандартів щодо оформлення документації та відображати ту інформацію, яку магістрант отримав під час практики.

Зміст звіту з виробничої практики повинен містити:

- вступ, у якому надається загальна характеристика бази практики;
- характеристика структурних підрозділів, напрямів науково-дослідницької природоохоронної діяльності організації;
- правила охорони праці і протипожежної безпеки;
- головна частина, в якій здобувач освіти детально робить опис виконаної науково-практичної роботи;
- висновки;
- перелік посилань.

У розділі з охорони праці здобувачі повинні висвітити такі питання:

1. Структура служби охорони праці в підрозділах організації.
2. Функціональні обов'язки керівника, відповідального за охорону праці на базовому підприємстві практики.
3. Зміст первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів з охорони праці у підрозділі, де здобувач знаходиться на виробничій практиці.

До звіту обов'язково надається щоденник з виробничої практики, який містить календарний план з відміткою виконання кожного пункту програми практики. Керівник виробничої практики від організації надає характеристику роботи здобувача освіти, в якій відображає обсяг виконаних робіт, його ставлення до роботи та теоретичну підготовку, дає оцінку роботи магістра.

При проходженні декількох здобувачів освіти на одній базі практики кожен складає індивідуальний звіт згідно виконаної особистої роботи.

8. Підведення підсумків практики

Після завершення виробничої практики здобувачі освіти повинні надати у триденний термін для перевірки звітні матеріали керівнику практики від кафедри, що містять:

- звіт з виробничої практики;
- щоденник про проходження практики, в якому обов'язково повинно бути занесено календарний план практики з переліком виконаних видів робіт та відмітками керівника практики від організації; характеристика роботи магістранта.

Захист звіту з виробничої практики приймається на кафедрі комісією у кількості не менше трьох викладачів, призначених завідувачем кафедри. Комісія приймає захист звітів на протязі десяти днів після завершення практики. Звертається увага на актуальність розглянутих питань та обсяг виконаної здобувачем освіти роботи, можливість використання результатів досліджень при виконанні кваліфікаційної роботи магістра. Захист приймається у здобувачів, які повністю виконали програму практики, враховується повнота відповідей на запитання, а також оцінка керівника практики від організації.

В цілому на оцінювання результатів виробничої практики відведено 100 балів: 60 балів – зміст та якість оформлення звіту та 40 балів – захист звіту.

Обговорення результатів та підсумків виробничої практики проводиться на засіданні кафедри екології та охорони довкілля.

Розподіл балів, які отримують студенти

Зміст звіту	Оформлення звітної документації	Захист звіту	Сума балів
40	20	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою та відсоток від максимальної кількості балів	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно (90-100% від максимальної кількості балів)	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре (75-89% від максимальної кількості балів)	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно (60-74% від максимальної кількості балів)	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час

	виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Не задовільно з можливістю повторного складання (35-59% від максимальної кількості балів)	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (0-34% від максимальної кількості балів)	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

9. Рекомендована література

Основна

1. Пожарова О.В. Охорона праці: навчальний посібник. Одеса, 2022. 86 с.
2. Навчальні та виробничі практики: методичний посібник / Заг. ред. Є.А. Антонович. Івано-Франківськ, 2020. 56 с.
3. Чугай А.В., Сафранов Т.А. Зміст та оформлення кваліфікаційних робіт магістрів спеціальності Е2 Екологія. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2025. 46 с.
4. Положення про порядок проведення практики здобувачів вищої освіти в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова. URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozennyapraktika/polozennya_praktika2020.pdf
5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

Додаткова

1. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf?PHPSESSID=42hkub54uir8b7gpgosu8q1jo5.
2. Стандарт вищої освіти України зі спеціальності 101-Екологія для другого (магістерського) рівня. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/101-ekologiya-magistr.pdf>.

3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Національний стандарт України. Видання офіційне. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

10. Електронні інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. URL: <http://lib.onu.edu.ua>.
2. Наукова періодика України. Сторінка відкритого доступу Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.
3. Репозитарій факультету гідрометеорології і екології. URL: <http://eprints.onu.edu.ua/>.
4. Державна служба України з питань праці. URL: <http://dsp.gov.ua/>.